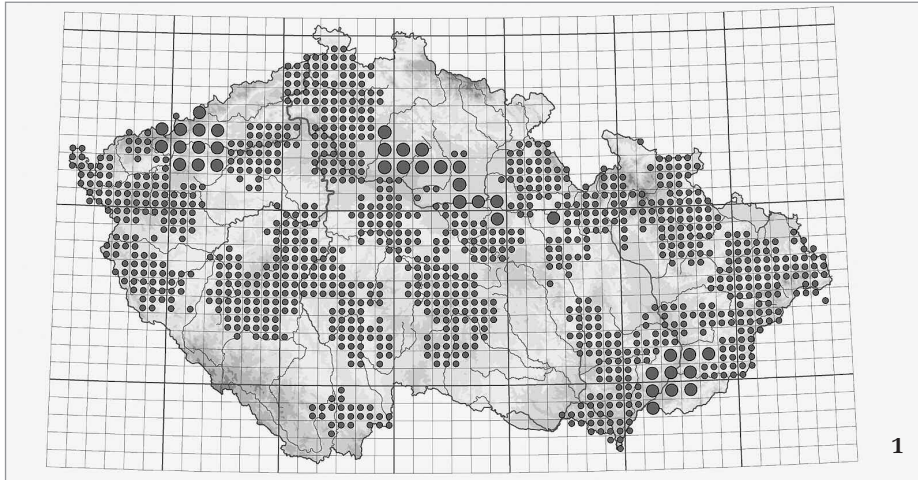

Floristické kurzy – příležitost k setkávání botaniků

1

Nápad uspořádat floristický kurz se zrodil v druhé polovině 50. let 20. stol. v generaci mladých profesionálních botaniků (J. Houfek, V. Skalický), kteří cítili potřebu kontaktu s členy Československé botanické společnosti „v terénu“ – setkávat se, zprostředkovat novinky taxonomie a fytoecologie a prozkoumat bílá místa na botanické mapě České republiky. Historicky první kurz se uskutečnil v r. 1957 v Lovosicích. O dva roky později proběhl v jihočeské Blatné a jeho výsledky byly poprvé publikovány v podobě souhrnného floristického příspěvku (Skalický, Vaněček a kol. 1960). Dále následovala delší přestávka, ale od r. 1964, kdy kurz hostila pošumavská Sušice, trvá plynulá řada těchto setkání bez přerušení až do současnosti.

Jak takový „floristák“ probíhá? To se v prvním nebo druhém červencovém týdnu sejde několik – dnes zpravidla nemáme desítek – lidí, co mají chuť a zájem se zabývat rostlinami. Rozdělí se do menších skupin a hvězdicovitě vyrážejí do okolí, prohledávají zajímavé i méně zajímavé biotopy a celý den hledají, poznávají a učí se rostliny. Večer se všichni sejdou a povídají si, samozřejmě zase o „kytách“. Při dnešních účastnických proporcích se v průběhu kurzového týdne projde kolem 50 tras a navštíví odhadem 700–800 lokalit. Úroda nálezu závisí na druhové diverzitě navštívené oblasti, v současné době dosahuje většinou 8 tisíc, ale v bohatších územích i přes 10 tisíc floristických záznamů.

Kdo kurzy organizuje? Česká (dříve Československá) botanická společnost, její floristická sekce, vždy ve spolupráci s regionální pobočkou a s výraznou logistickou podporou sekretariátu. Zařizuje především cenově dostupné jednoduché ubytování, vždy spousta účastníků jsou studenti vysokoškolských nebo středoškolských. Nejlépe v nějakém internátu, ale spalo se už i hromadně v tělocvičnách. Když to jde, objedná se společně stravování. Pak trasy: to si

1 Mapa prozkoumanosti flóry ČR.

Čtverce síťového mapování, odkud byly dosud publikovány údaje z floristických kurzů České (Československé) botanické společnosti. Z archivu autora

žádá promyslet dopravní dostupnost tam i zpět, naplánovat, aby se pokud možno navštívila botanicky zajímavá místa a načasovat; pokud veřejná doprava selhává, sjednat zájezdové autobusy. Domluvit prostor na večerní setkávání. Dát včas vědět možným zájemcům. Dohodnout potenciální vedoucí. Pro účastníky připravit vstupní informace.

Co dělá v průběhu kurzového týdne účastník? Dopraví se na místo činu, ubytuje a večer se zapíše na trasu – vybírá si podle lokality, charizmatu vedoucího, podle toho, kam se zapíše osoba blízká či sympatická, nebo prostě tam, kde jsou ještě volná místa. Musí ráno vstávat, někdy velmi brzy. Na trase snáší rozmary terénu, počasí i lektora – jsou tací, kteří pádí stepí, ale i tací, co se nimrají s každou druhou ušlápnutou rostlinou. Občas se bloudí, někdy se nestihne naplánovaný spoj. Večer si s ostatními účastníky kurzu vyměňuje zkušenosti: nejdříve vyslechne referáty o jednotlivých trasách z úst jejich vedoucích, pak má čas a prostor se sejit s přáteli a poklábosit. O botanice, nebo jen tak.

A co dělá vedoucí? V první řadě se musí na kurz taky přihlásit a být ochoten provádit na trasách. To obnáší být přesný při odchodu – pokud tohle nedodržím jako účastník, je to můj problém, jako lektor mám ale zodpovědnost, že na mne čekají další. Musí být zpravidla sám sobě horským vůdcem, na jeho orientačních schopnostech záleží často osud celé výsadkové skupiny. A měl by být dobrým pedagogem: umět zajímavě mluvit, být schopen vysvětlit, ukázat a taky odpovídat na všetečné dotazy. Večer by měl umět shrnout výsledky do stručného a záživného příspěvku,

vždyť se musí vystřídat někdy i s 10 dalšími kolegy a účastníci mají po vyprahlém dni v terénu převelkou žízeň.

Když kurz proběhne, aktivity kolem něj zdaleka nekončí. Pověřená osoba dostane za úkol shromáždit všechny zaznamenané údaje. To značí někdy téměř nekonečnou korespondenci s jednotlivými vedoucími, aby své terénní záznamy přepsali do požadovaného formátu. Pokud jsou k dispozici i další nepublikované údaje, které by bylo možné rovněž využít, do příslušného formátu je upravit též. Vše sesypat na jednu hromadu, uspořádat lokality, pokud to jde, sjednotit taxonomické pojetí a nomenklaturu, průběžně se dotazovat vedoucích na podezřelé nálezy. Napsat a současně požádat další kolegy o komentáře k zajímavým nálezům. Na závěr vše připravit pro tisk.

Když pomíneme r. 2012, botanická společnost uspořádala úctyhodných 50 ročníků floristických kurzů. Jejich tradice se přelila i na Slovensko, takže počínaje r. 1991, kdy se uskutečnil první a současně poslední „federální floristák“ ve Staré Ľubovni, pořádá sesterská Slovenská botanická spoločnosť spolu s CBS jednou za tři roky mezinárodní kurz na Slovensku. V těch letech se v Česku konají poněkud menší „midikurzy“.

Žádný z floristických kurzů a midikurzů se neopakoval, nanejvýš se jen část tras prošla po historických stopách. Do celkového počtu ale nejsou započítány mini-kurzy, které pořádají některé regionální pobočky CBS samy – v tomto směru jsou neaktivnější v severních a východních Čechách. Za dobu konání kurzů se podařilo takto botanicky prozkoumat asi tři čtvrtiny území státu (při zahrnutí jen dosud publikovaných výsledků, obr. 1).

Zveřejnění výstupů se v poslední době věnuje velká péče. Většina výsledkových souborů se veřejnosti dostane do dvou až tří let od uplynutí setkání; v nedávném období se podařilo připravit do tisku i materiál z několika starších akcí, výsledkové přehledy některých z nich byly dokonce pokládány za ztracené. Údaje se stávají součástí floristické nálezoové databáze FLDOK (Floristická Dokumentace), spravované Botanickým ústavem AV ČR, v. v. i. Vzhledem k tomu, že se kurzy konají stále ve stejném období roku, lze za bernou minci brát např. i kvantitativní údaje o výskytu jednotlivých druhů.

Ani pedagogický význam těchto akcí není zanedbatelný. I dnes, v době informační exploze, mají svou nezastupitelnou hodnotu. Pravda, trochu se oproti minulosti změnila struktura účastníků – dříve se zde scházeli především učitelé a amatérští botanici – členové Společnosti, aby načerpali informace o novinkách. Dnes se to na kurzu hemží především studenty – je to jedna z nemnoha příležitostí, kdy se dostanou do terénu se zkušenými odborníky z vědecké či akademické obce anebo z institucí ochrany přírody. Dostanou zde týdenní „naležvárnu“, kterou doplní základní nebo i specializační kurzy, které jim nabízejí studijní programy. Některé vysoké školy vypisují dokonce floristický kurz CBS jako volitelný, a tedy kreditovaný předmět. Nejde o to, že by tím CBS suplovala výuku, spíše umožňuje poznání jiných území, než těch, kde probíhají standardní

terénní cvičení. Nezanedbatelné je i to, že studenti zde mají možnost se osobně seznámit s jinými pedagogy a dalšími odborníky a navázat kontakty; a samozřejmě zde poznají i kolegy studující na „konkurenčních“ školách.

Nezapomíná se ale ani na pedagogy základních a středních škol. ČBS před časem získala akreditaci od ministerstva školství, takže účastníci z řad učitelů se mohou kurzů zúčastnit v rámci dalšího vzdělávání.

V neposlední řadě jde o společenskou událost. Při této příležitosti se pravidelně scházejí přátelé, kteří se třeba celý rok ne-

vidí. Na „floristácích“ se přihodí leccos: mnohé příhody z kurzového „pravěku“ se staly legendami a současnost stále dopřává vzniku nových legend. Jsou i skvělou příležitostí najít nové přátele mezi stejně zapálenými, nebo chcete-li „potrhými“ přírodovědci. Neexistuje sice statistika, kolik bývalých nebo současných botanických párů dala dohromady účast na floristickém kurzu, ale nebude to číslo zanedbatelné.

Kdybych měl připojit k zhodnocení svůj vlastní názor, tak tedy: každoročně mám pevně zaškrtnutý začátek července, v němž neplánuji jiné aktivity. Poprvé jsem na-

čichl atmosféře těchto akcí coby student v r. 1977 a pak systematicky od r. 1982 snad s jedním přerušením až dosud. Kurzy mi daly hodně: projel jsem na nich a prochodil kus přírody naší vlasti, viděl spoustu zajímavého a pěkného; někdy i smutného, když jsme přišli na cennou lokalitu pět minut po dvanácté. Na kurzech jsem zažil starou gardu – Josefa Dostála, Josefa Holuba, Vladimíra Skalického, Jindřicha Houfka, Františka Procházku. Poznal jsem tam prakticky všechny kolegy své generace a prožil s nimi množství krásných chvil. Už proto se na „floristák“ zase rád vrátím.

Kontaktní adresy autorů

Michael Bartoš

Botanický ústav AV ČR, v. v. i.
Dukelská 135
379 82 Třeboň
e: arbonaut@seznam.cz

Petr Bureš

Ústav botaniky a zoologie PŘF MU
Kotlářská 2
611 37 Brno
e: bures@sci.muni.cz

Jiří Danihelka

Ústav botaniky a zoologie PŘF MU
Kotlářská 2
611 37 Brno
e: danihel@sci.muni.cz

Miroslav Dvorský

Botanický ústav AV ČR, v. v. i.
Dukelská 135
379 82 Třeboň
e: dvorsky.miroslav@gmail.com

Libor Ekrť

Katedra botaniky PŘF JU
Branišovská 31
370 05 České Budějovice
e: libor.ekrt@gmail.com

Tomáš Fér

Katedra botaniky PŘF UK
Benátská 2
128 01 Praha 2
e: tomas.fer@centrum.cz

Vít Grulich

Ústav botaniky a zoologie PŘF MU
Kotlářská 2
611 37 Brno
e: grulich@sci.muni.cz

Míchal Hájek

Ústav botaniky a zoologie PŘF MU
Kotlářská 2
611 37 Brno
e: hajek@sci.muni.cz

Lubomír Hrouda

Katedra botaniky PŘF UK
Benátská 2
128 01 Praha 2
e: hrouda@natur.cuni.cz

Štěpán Husák

Botanický ústav AV ČR, v. v. i.
Dukelská 135
379 82 Třeboň
e: husak@botany.cas.cz

Magdaléna Chytrá

Botanická zahrada PŘF MU
Kotlářská 2
611 37 Brno
e: madlach@sci.muni.cz

Milan Chytrý

Ústav botaniky a zoologie PŘF MU
Kotlářská 2
611 37 Brno
e: chytry@sci.muni.cz

Zdeněk Janovský

Katedra botaniky PŘF UK
Benátská 2
128 01 Praha 2
e: ZdenekJanovsky@seznam.cz

Ivana a Jan Willem Jongepierovi

Správa CHKO Bílé Karpaty
Bartolomějské nám. 47
698 01 Veselí n. Moravou
e: ivana.jongepierova@nature.cz

Jitka Klimešová

Botanický ústav AV ČR, v. v. i.
Dukelská 135
379 82 Třeboň
e: klimesova@butbn.cas.cz

Pavel Kovář

Katedra botaniky PŘF UK
Benátská 2
128 01 Praha 2
e: kovar@natur.cuni.cz

František Krahulec

Botanický ústav AV ČR, v. v. i.
Zámek 1
252 43 Průhonice
e: frantisek.krahulec@ibot.cas.cz

Karel Kubát

Přírodovědecká fakulta UJEP
České mládeže 8
400 96 Ústí n. Labem
e: Karel.Kubat@ujep.cz

Jan Kučera

Katedra botaniky PŘF JU
Branišovská 31
370 05 České Budějovice
e: kucera@prf.jcu.cz

Jiří Liška

Botanický ústav AV ČR, v. v. i.
Zámek 1
252 43 Průhonice
e: Jiri.Liska@ibot.cas.cz

Karel Prach

Katedra botaniky PŘF JU
Branišovská 31
370 05 České Budějovice

Botanický ústav AV ČR, v. v. i.
Dukelská 135
379 82 Třeboň
e: prach@prf.jcu.cz

Martina Réblová

Botanický ústav AV ČR, v. v. i.
Zámek 1
252 43 Průhonice
e: martina.reblova@ibot.cas.cz

Petr Sklenář

Katedra botaniky PŘF UK
Benátská 2
128 01 Praha 2
e: petr.sklenar@natur.cuni.cz

Blanka Skočdopolová

Národní muzeum, odd. botaniky
Cirkusová 1740
193 00 Praha 9 – Horní Počernice
e: blanka.skocdopolova@gmail.com

Václav Skuhravý

Bítovská 122
140 00 Praha 4
e: skuhrava@quick.cz

Jan Suda

Katedra botaniky PŘF UK
Benátská 2
128 01 Praha 2
e: suda@natur.cuni.cz

Pavel Špryňar

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
Krajské středisko Praha a střední Čechy
U Šalamounky 41/769
158 00 Praha 5
e: p.spryнар@seznam.cz

Milan Štech

Katedra botaniky PŘF JU
Branišovská 31
370 05 České Budějovice
e: stech@prf.jcu.cz

Jan Štěpánek

Botanický ústav AV ČR, v. v. i.
Zámek 1
252 43 Průhonice
e: Jan.Stepanek@ibot.cas.cz

Jitka Štěpánková

Botanický ústav AV ČR, v. v. i.
Zámek 1
252 43 Průhonice
e: jitka.stepankova@ibot.cas.cz

Bohumil Trávníček

Katedra botaniky PŘF UP
Šlechtitelů 11
783 71 Olomouc
e: bohumil.travnicek@upol.cz

Adam Veleba

Ústav botaniky a zoologie PŘF MU
Kotlářská 2
611 37 Brno
e: 184653@mail.muni.cz

Jan Vrána

Ústav experimentální botaniky AV ČR, v. v. i.
Sokolovská 6
772 00 Olomouc
e: vrana@ueb.cas.cz